

Д.С. Волков, С.В. Ноздрін

d_volkov66@i.ua, serhiinozdrin@gmail.com

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

Вища освіта спрямована на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного прогресу, формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства [5]. Пошук шляхів успішної адаптації до змінених соціальних умов та нового формату навчальної діяльності є нагальною проблемою для кожного, хто переступив поріг вищого навчального закладу [1]. За час навчання в університеті у житті студентів відбуваються значні зміни як психологічного, так і соціального плану. Зокрема, відбувається якісний стрибок від позиції школяра до соціально-психологічної позиції майбутнього фахівця з вищою освітою [2; 4; 6]. Тому, ми вважаємо, що спроможність адаптуватися до умов навчання, долати труднощі, віднайти своє місце у новому колективі та життєвому просторі є вирішальними чинниками вдалого розвитку кожного студента. Аналіз наукових джерел показав недостатнє комплексне вивчення індивідуально-психологічних особливостей студентів, що навчаються у вищих навчальних закладах за Болонською системою, що і стало **актуальністю нашого дослідження**. **Мета** даної статті полягає у теоретичному аналізі та висвітленні результатів емпіричного дослідження індивідуально-психологічних особливостей студентів, що навчаються у вищих навчальних закладах за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Методи дослідження. Для дослідження індивідуально-психологічних особливостей студентів були використанні наступні методики: методика діагностики властивостей нервової системи за психомоторними показниками Є. П. Ільїна (модифікований Г.В. Охромій) [3]; методика визначення стресостійкості та соціальної адаптації Г. Холмса та Р. Раге; методика діагностики на досягнення успіху Т. Елерса. Емпіричне дослідження було проведене на вибірці 80 осіб – студентів вищого навчального закладу, віком 17-18 років, з них 24 хлопців та 56 дівчат. Тестування проводилось в груповій формі перед початком занять у навчальній аудиторії. Обробка результатів дослідження проведена за допомогою математико-статистичних методів. Узагальнення результатів здійснено з використанням інтерпретаційних методів (класифікація й узагальнення інтерпретаційних даних).

Результати дослідження. Результати дослідження лабільності нервової системи показали, що 31,25% досліджуваних (25 осіб) мали високий показник лабільності нервової системи, 38,75% досліджуваних (31

осіб) мали середній і 30% досліджуваних (24 осіб) мали низький показник лабільності. Відповідно 47,50% досліджуваних (38 осіб) мали дуже високий показник сили нервової системи, 32,50% досліджуваних (26 осіб) мали високий показник, середній показник сили нервової системи спостерігався у 18,75% досліджуваних (15 осіб) і низький показник мали 1,25% досліджуваних (1 особа). Показники можуть свідчити про загальну готовність досліджуваних до тривалих навантажень, швидкісні адаптаційні можливості та великі резервні можливості організму. Результати дослідження стресостійкості та соціальної адаптації показали, що високі показники стресостійкості та соціальної адаптації мали 57,50% досліджуваних (46 осіб), порогові показники мали 25% досліджуваних (20 осіб) та 17,50% досліджуваних (14 осіб) мали низькі показники. Проведена методика діагностики стресостійкості та соціальної адаптації показала, що серед досліджуваних переважає висока стресостійкість та соціальна адаптація, що може говорити про відсутність великої кількості стресогенних факторів, які можуть впливати на фізичне та психічне здоров'я. Рівень мотивації досягнення успіху серед студентів показав дуже високі показники у 28,75% досліджуваних (23 особи), помірно високі показники спостерігались у 36,25% досліджуваних (29 осіб), середні показники мали 23,75% досліджуваних (19 осіб) та низькі – 11,25% респондентів (9 осіб) відповідно. Проведена методика нам показала, що серед респондентів переважають дуже і помірно високі показники мотивації на досягнення успіху, що може говорити про правильну мотиваційну спрямованість, респонденти мають прагнення досягати успіху і високих результатів у діяльності.

Були доведені прямі кореляційні зв'язки середньої значущості на 0,01 кореляційному рівні значущості, де $r=0,291$ та $r=0,171$ відповідно, між лабільністю нервової системи та стресостійкістю та соціальною адаптацією, та мотивацією на досягнення успіху. Прямі кореляційні зв'язки були доведені між силою нервової системи та стресостійкістю та соціальною адаптацією (де $r=0,412$, при $p \leq 0,05$), між силою нервової системи та мотивацією на досягнення успіху (де $r=0,171$, зв'язок значущий при $p \leq 0,01$). Це може бути зумовлене особливостями роботи, процесами збудження та гальмування, резервними можливостями організму.

Висновки. Період юності є найнасиченішим на події у житті людини. На період юності у людини припадають студентські роки, які відіграють важливу роль у становленні людини як розвинутої зрілої особистості та майбутнього фахівця з вищою освітою. Відповідно, цей віковий період потребує особливої уваги як від самої молодшої людини, так і від батьків, викладачів, колег тощо. Отримані результати дослідження відображають, що більшість досліджуваних студентів другого року навчання успішно навчаються та оволодівають професійними вміннями. Але в наявності частина студентів, у яких показники мотивації досягнення

успіху (11,25%), стресостійкості та соціальної адаптації (17,5%) на низькому рівні, що може відобразитися на успішності у навчанні та незадовільному засвоєнні навчального матеріалу. Ми можемо припустити, що таким студентам необхідна додаткова увага з боку викладачів, батьків та психологів для покращення показників навчання та адаптації у вищій школі. Також, були знайдені прямі кореляційні зв'язки між показниками лабільності та сили нервової системи та стресостійкості та соціальної адаптації, та мотивації на досягнення успіху. Що може говорити про залежність адаптаційних можливостей, стресостійкості та мотиваційної спрямованості від особливостей роботи нервової системи. На нашу думку, ці особливості необхідно враховувати у навчанні студентів вищих навчальних закладів для покращення успішності у навчанні, адаптаційних можливостей та оволодінні професійними навичками.

Література

1. Мамаєв Л. М., Дегтярьова Л. М., Добрик Л. О. Адаптація студентів-випускників ліцею в умовах вищої школи // Нові технології навчання. – Н.: Нове слово, 1996. – 253 с.
2. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Болонський процес очима студентів». - Київ. - 2010. - С. 167-169
3. Охромій Г. В. Багатофакторна система реабілітації, прогнозування інвалідності і комплексної профілактики інфаркту міокарда [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. мед. наук. Багатофакторна система реабілітації, прогнозування інвалідності і комплексної профілактики інфаркту міокарда канд. мед. наук.: 07.12.2008/ Охромій Г.В.; Нац. мед. акад. післядипломної освіти. – К., 2008. - 38 с.
4. Плотнікова О. В. Важливість вивчення індивідуальних особливостей першокурсників у період дидактичної адаптації // Рідна школа. К.: Наука, 2001. – №10. – 96 с.
5. Психологическое здоровье и благополучие нации: проблемы, реалии перспективы. Материалы научно-практической конференции (г. Донецк, 25-26 ноября 2011 г.). Под редакцией кафедры психологии ДонНУ. – Донецк. – 2011.-С.254-257
6. Резнік Т. І. Психологічний зміст труднощів у навчанні студентів-першокурсників // Практична психологія та соціальна робота. – К.: Євротекст, 2002. – 254 с.